

УДК 377.5

ЕФЕКТИВНЕ ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ У НАВЧАННІ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Смешнова А.В.

Березоворудська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів

Досліджено питання ефективного застосування інтерактивних методів у навчанні молодших школярів.

Ключові слова: інтерактивне навчання, інтерактивні методи навчання, інтерактив, молодший шкільний вік.

Постановка проблеми. Сучасний етап від-
родження самостійної України, інтеграція
її у світове товариство потребують створення но-
вої системи освіти, спрямованої на формування
освіченої, творчої особистості. Сучасна освіта ви-
значається як «стратегічна основа розвитку осо-
бистості, суспільства, нації й держави, запорука
майбутнього»[1]. У реалізації цієї системи важ-
лива роль відводиться вчителю, який формує ін-
телектуальний потенціал гуманного суспільства.

Головною метою української системи освіти
є створення умов для розвитку й самореаліза-
ції кожної особистості як громадянина України,
формування покоління, здатного навчатися про-
тягом життя, створювати та розвивати цінності
громадянського суспільства [4].

Ми живемо у час, коли змінюється свідо-
мість школяра, коли він із пасивного учасника
навчального процесу перетворюється в особисті-
ість, яка починає усвідомлювати справжню ціну
знань, яка прагне до співробітництва між одно-
класниками та вчителем. Але вчитель, який звик
використовувати традиційні, пояснювально-ілю-
стративні технології навчання, не завжди гото-
вий до такого співробітництва, до правильної ор-
ганізованої колективної діяльності учнів, метою
якої є не просто щось робити разом, а навчатись
і досягати успіху у вирішенні спільного завдання.
Вчитель має добре знати, як продуктивно ор-
ганізувати таку взаємодію. Тому ми вважаємо, що
на сьогодні є актуальним є застосування інтер-
активних методів навчання у сучасній школі.

Роль учителя змінюється із транслятора го-
тових ідей він перетворюється в помічника, який
прагне допомагати учню подолати перешкоди, які
з'являються в процесі здобуття знань. Завдання
вчителя навчити учня думати самостійно і ви-
користовувати отримані знання для вирішення
різноманітних проблем, розвитку творчого мис-
лення, навчити школяра гнучко адаптуватися до
змінюючих життєвих ситуацій. Молода людина,
яка закінчує школу, має бути комунікабельною,
толерантною, контактною в різних соціальних
групах, самостійно вміти працювати над розви-
тком свого інтелекту та культурного рівня. Осо-
блива роль у цьому процесі відводить початковій
школі, яка починає готувати молоде покоління до
такої діяльності. На нашу думку, це може бути
забезпечено використанням елементів інтер-
активного навчання учнів молодшого шкільного
віку у навчально-виховному процесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Роз-
робку елементів інтерактивного навчання ми мо-
жемо знайти у працях В.О.Сухомлинського, учи-
телів-новаторів 70-80-х років (Ш.Амонашвілі,
В.Шаталова, Є.Ільїна, С.Лисенкової та ін.), теорії
розвивального навчання. У Західній Європі гру-
пові форми навчальної діяльності активно роз-
вивалися й удосконалювалися. Наприкінці ХХ
ст. інтерактивне навчання набуло поширення в
теорії та практиці американської школи, де його
використовують при викладанні різних предме-
тів від молодшого шкільного віку до старшого [2].
Дослідження, проведені Національним тренін-
говим центром (штат Меріленд) у 1980-х роках,
свідчать, що інтерактивне навчання уможливило
різке збільшення відсотка засвоєння матеріалу,
оскільки впливає не лише на свідомість учня, а й
на його почуття, волю, дії і практику [7].

**Виділення невирішеної раніше частини за-
гальної проблеми.** Але необхідно відмітити, що
поряд з актуальністю впровадження елементів
інтерактивного навчання не вирішено питання
ефективного застосування цих методів на сучас-
ному уроці.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є ви-
значити основні ідеї інтерактивного навчання та
умови ефективного використання цих методів у
сучасній початковій школі.

Виклад основного матеріалу. Слово «інтерак-
тив» прийшло до нас з англійської (інієг – вза-
ємний, акт – діяти). Таким чином, інтерактивний
означає здатний до взаємодії, діалогу.

Інтерактивне навчання – це спеціальна фор-
ма організації пізнавальної діяльності, що має
за мету створення комфортних умов навчання,
за яких кожен учень відчуває свою успішність
та інтелектуальну спроможність. Суть інтерак-
тивного навчання полягає в тому, що навчальний
процес відбувається за умови постійної, активної
взаємодії всіх учнів, учитель і учень є рівноправ-
ними суб'єктами навчання [10].

Інтерактивне навчання сприяє формуванню
навичок та вмінь, як предметних, так і загаль-
но навчальних; виробленню життєвих цінностей;
створенню атмосфери співробітництва, взаємодії;
розвитку комунікативних якостей. Таке навчан-
ня передбачає моделювання життєвих ситуацій,
використання рольових ігор, спільне розв'язання
проблем. Суть інтерактивного навчання полягає
в тому, що взаємодія вчителя й учня розумієть-
ся як безпосередня міжособистісна комунікація,

найважливішою особливістю якої є здатність людини «брати на себе роль іншого», уявляти, як її сприймає партнер у спілкуванні або група, і відповідно інтерпретувати ситуацію та конструювати власні дії [11]. Реалізувати завдання навчання у практиці можуть насамперед інтерактивні методи, які забезпечують активну участь молодших школярів у навчально – виховному процесі.

Інтерактивними називають методи, що дозволяють вчитися взаємодіяти між собою; а навчання – інтерактивним, якщо воно побудоване на взаємодії всіх, хто навчається, включаючи педагога. «Інтерактивний – означає здатність взаємодіяти чи знаходитись в режимі бесіди, діалогу з чим-небудь (наприклад, комп'ютером) або ким-небудь (людиною)» [3].

За часи Радянського Союзу використання інтерактивних методів широко практикувалося у 20-х роках ХХ ст. (проектний, лабораторно-бригадний метод, виробничі, трудові екскурсії, практики). Подальша розробка цих методів присутня в працях В.О. Сухомлинського (60-ті рр.), а також в «педагогіці співпраці» (70-80-ті рр.), про яку говорилося в роботах В.Ф. Шаталова, Ш.А. Амонашвілі, С.Н. Лисенкової та ін. Особливої уваги заслуговує досвід американських колег, оскільки в останні десятиліття ХХ ст. там проводилися багаточисленні експерименти та наукові дослідження в області інтерактивних методів, розроблені відповідні рекомендації для вчителів [6].

М. Скрипник у свою класифікацію інтерактивних методів навчання поклала такий принцип навчання, як взаємодія – діалог. Дослідниця визначає наступні інтерактивні методи навчання:

- інформаційні («Моє ім'я», «Весела Віра», «Перше знайомство», «Хвилина мого життя», «Паперові літаки», «Мені подобається...», «Іменні жетони»);
- пізнавальні («Від А до Я»);
- мотиваційні («Мої очікування», «Лист до самого себе», «Самооцінка», «Інтерв'ю»);
- регулятивні («Виробимо правила»)[8].

Застосування інтерактивних методів у навчанні дає змогу учням:

- ґрунтовно аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу;
- навчитися слухати іншу людину, поважати альтернативну думку;
- моделювати і розв'язувати пізнавальні, життєві та соціальні ситуації, таким чином збагачуючи власний пізнавальний і соціальний досвід;
- учитися будувати конструктивні стосунки в групі, визначати своє місце в ній, уникаючи конфліктів, розв'язувати їх, шукати компроміси, прагнути до діалогу, знаходити спільне розв'язання проблеми;
- розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт тощо.

Слід відмітити, що ефективно застосовувати інтерактивні методи на уроках літературного читання. Адже його основною метою є розвиток дитячої особистості засобами читацької діяльності, формування читацької компетентності молодших школярів, яка є базовою складовою комунікатив-

ної і пізнавальної компетентностей, ознайомлення учнів з дитячою літературою як мистецтвом слова, підготовка їх до систематичного вивчення курсу літератури в основній школі.

У процесі навчання повинно відбуватись становлення і розвиток якостей дитини-читача, здатної до самостійної читацької, творчої діяльності; здійснюється її мовленнєвий, літературний, інтелектуальний розвиток; формуватись морально-естетичні уявлення і поняття, збагачуватись почуття, виховуватись любов до мистецтва слова, потреба в систематичному читанні [5].

Реалізувати ці завдання, на нашу думку, можуть саме інтерактивні методи навчання.

Для ефективного застосування інтерактивних методів навчання на уроках літературного читання, учитель повинен старанно планувати свою роботу, а саме: дати завдання учням для попередньої підготовки, прочитати, продумати, виконати самостійні підготовчі завдання.

Зупинимось на методі, який має назву «Побудова асоціативного куща». Учитель визначає тему одним словом, а учні згадують все, що виникає в пам'яті стосовно цього слова. Спочатку виникають найстійкіші асоціації, потім другорядні. Учитель фіксує відповіді у вигляді своєрідного «куща», який поступово «розростається». Цей метод універсальний на всіх етапах уроку, зокрема під час активізації, в основній частині, як засіб перевірки знань.

Використання методу «асоціативного куща» будується на груповій (кооперативній) формі навчального процесу. Вона виникла як альтернатива існуючим традиційним формам навчання. В її основу покладено ідеї Ж.-Ж. Руссо, Й.Г. Песталоцці, Дж. Дьюї про вільний розвиток і виховання дитини. Всі недоліки фронтальної та індивідуальної діяльності вдало компенсує групова (робота в парах «Обличчям до обличчя»; «Один – удвох – усі разом»; ротаційні (змінювані) трійки; карусель; робота в малих групах) [9]. Так, під час вивчення теми уроку «Ось прийшли морози – і зима настала. Оксана Копиленко. Зима йде. Вадим Скомаровський. Казкові шати. Оксана Сенатович. Веселий сніг» ми пропонуємо використати метод «асоціативного куща»:

	сніг	лід	
сніжинки	зима	іній	
мороз		замети	

- Погляньте на асоціативний куш і виберіть слово яке, на вашу думку, найкраще відрізняє зиму від інших пір року

- Слово, яке є символом зими?

(Відповіді учнів).

- Пора снігопаду настала і в нашому класі.

Білий сніг, білий сніг

Заміта стежинки

А на учнів в нашій класі

Падають сніжинки.

(Вчитель розкидає сніжинки)

- Бачу кожен із вас упіймав по кілька сніжинок тож запишіть на одній з них свої очікування від уроку.

Іншим ефективним видом діяльності є метод «Займи позицію», який допомагає провести

дискусію зі спірної, суперечливої теми, Він дає можливість висловитися кожному учневі, продемонструвати різні думки, обґрунтувати свою позицію або перейти на іншу в будь-який час, якщо вас переконали, та назвати більш вагомі аргументи. Наприклад, об'єднуємо клас у 3 групи. Кожній подаємо початок легенди і пропонуємо її закінчити. Потім представник кожної групи зачитує складену легенду. Усім учням дозволяємо встати й підійти до того, чия легенда найбільше сподобалася. Тоді, виступаючи у ролі журналіста, беремо у цих учнів інтерв'ю, чому вони перейшли в іншу групу. Так, наприклад під час вивчення теми уроку «Де сила не зможе, там розум допоможе. Цап та баран (казка)» пропонуємо використати метод «займи позицію», який допоможе охарактеризувати головних героїв та зробити висновки з казки.

Сучасний педагог у навчально – виховному процесі повинен намагатися вдосконалювати свою роботу, використовувати нові форми, методи, засоби, прийоми на уроках. Ілюструє думку народна мудрість: «Не навчайте дітей так, як навчали нас. Вони народилися в інший час». Тому вчитель має розглядати кожного учня як окрему особистість з її поглядами, переконаннями, почуттями. Саме інтерактивне навчання, зокрема ці методи навчання передбачають розв'язання цього питання. Звичайно, що впровадження таких методів не є легкою справою навіть для досвідченого педагога й потребує ґрунтовної підготовки (добір матеріалів, складання плану, ретельне вивчення індивідуальних особливостей учнів класу та ін.) [4]. Але той вчитель, який прагне розкрити всі здібності й таланти своїх учнів, навчити їх учитися, знаходити істину, обов'язково буде шу-

кати шляхи вдосконалення своєї методики.

Уроки літературного читання з використанням методів інтерактивного навчання проходять цікаво, продуктивно, знімають закомплексованість в учнів з різним рівнем навчальних досягнень. Головне, що відбувається розвиток творчих здібностей учнів, пізнавальних інтересів, значно зростає ефективність уроків читання, в учнів виникає бажання читати художню, наукову літературу, дитячі газети і журнали та реалізувати мету та завдання навчальної програми.

Висновки і пропозиції. Використання методів інтерактивного навчання – це не самоціль. Це не лише засіб створення атмосфери співробітництва, порозуміння і доброзичливості, а й можливості дійсно зреалізувати основні засади особистісно-орієнтованого навчання. Окрім того, реалізація якого на уроках у початковій ланці освіти дає змогу створювати навчальне середовище, що допомагає учням формувати характер, розвивати світогляд, логічне мислення, зв'язне мовлення, виявляти й реалізовувати індивідуальні можливості.

Отже, у статті визначені основні положення методів інтерактивного навчання й зазначено рекомендації для їхнього використання. Сучасна освітня ситуація потребує пошуку та засвоєння нових форм взаємодії між учасниками навчального процесу. Сучасному педагогу необхідно зрозуміти, що пояснювально-ілюстративні технології, які базуються на примушуванні, залишились у минулому. Майбутнє за технологіями колективної діяльності, які активізують процес навчання і дозволяють підвищувати конкурентну спроможність учня в умовах високої вимогливості суспільства.

Список літератури:

1. Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття). – К.: Радуга, 1994. – 62 с.
2. Вольфовська Т. Визначення рівня сформованості інтерактивних умінь особистості на етапах соціалізації / Т. Вольфовська // Педагогіка і психологія. – 2003. – № 3-4. – С. 141-148
3. Вольфовська Т. Становлення інтерактивних умінь як психологічна проблема інтеграції особистості в суспільне життя / Т. Вольфовська // Педагогіка і психологія. – 2002. – № 4
4. Інтерактивні технології навчання: теорія, досвід: методичний посібник. / Авт.-уклад.: – О.Пометун, Л.Пироженко. – 2007 р.
5. Навчальні програми для 1-4 класів загальноосвітніх навчальних закладів з навчанням українською мовою [Електронний режим] – Режим доступу http://www.mon.gov.ua/ua/activity/education/56/692/educational_programs/nnn1_4kl/ – Назва з екрана.
6. Малютина І. Інтерактивні ігри / І. Малютина // Воспитание школьников. – 2005. – № 1. – С. 53-54
7. Побірченко Н. Інтерактивне навчання в системі нових освітніх технологій / Н. Побірченко // Початкова школа. – 2004. – № 10. – С. 8-10
8. Подласый И.П. Педагогика: Новый курс: Учебник для вузов: В 2 кн / И.П. Подласый. – М.: Владос, 1999 – 573 с.
9. Пометун О.І. Сучасний урок: Інтерактивні технології навчання / О.І. Пометун. – К.: Видавництво А.С.К., 2004. – 192 с.
10. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи / О. Я. Савченко. – К.: Абрис, 1997. – 376 с.
11. Севелко Г.К. Современные образовательные технологии: учебное пособие. / Г. К. Севелко. – М.: Народное образование, 1998, – 256 с.

Смешнова А.В.

Березоворудская общеобразовательная школа I-III ступеней

ЭФФЕКТИВНОЕ ПРИМЕНЕНИЕ ИНТЕРАКТИВНЫХ МЕТОДОВ В ОБУЧЕНИИ УЧАЩИХСЯ МЛАДШЕГО ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

Резюме

Исследованы вопросы эффективного применения интерактивных методов в обучении младших школьников.

Ключевые слова: интерактивное обучение, интерактивные методы обучения, интерактив, младший школьный возраст.

Smeshnova A. V.

Berezovorudska school of I-III levels

EFFECTIVE USE INTERACTIVE METHODS IN TEACHING STUDENTS OF PRIMARY SCHOOL AGE

Summary

The issue of effective use of interactive methods in teaching younger students.

Key words: online learning, interactive teaching methods, interactive, primary school age.